

Скриль Сергій Анатолійович

Політико-правові теорії європейської інтеграції: системний аналіз

УДК 327.82 (477+4)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-3.8>

Скриль Сергій Анатолійович
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри державно-правових
дисциплін
Одеського державного університету
внутрішніх справ
вул. Успенська, 1, Одеса, Україна
ORCID: 0000-0001-8850-0883

Актуальність тематики дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу концепцій європейської інтеграції, зважаючи на особливості об'єднавчих процесів на різних стадіях формування єдиної континентальної спільноти. У ХХ-ХХІ століттях об'єднання держав у різноманітні союзи з метою посилення кожного із учасників такого союзу та вирішення спільних завдань набуло особливих рис. Геополітичні виклики, пов'язані із світовими війнами, посилення економічного протистояння між державами, формування релігійної світової мапи виступили об'єктивними факторами нової парадигми співіснування країн. У деяких регіонах співробітництво між державами мало економічний характер, але найбільш актуальною, зокрема в Європі, стала тематика комплексного об'єднання держав, як на економічному рівні, так і на безпековому та зовнішньополітичному.

Сучасний єдиний європейський політичний простір варто розглядати у контексті реалізації доктрини цивілізаційного союзу, заснованому на спільних християнських цінностях, геополітичних інтересах, економічній інтеграції. Водночас, створення політично та економічно потужного регіонального об'єднання держав призвело до зміни парадигми міжнародних відносин, побудованої на статутних принципах ООН. Зокрема, принцип суверенної рівності держав отримав додатковий імпульс розвитку. Йдеться про більш широке тлумачення суверенітету, а саме розповсюдження цього поняття на групу держав, об'єднаних в юридично оформлений Союз. Суверенним стає сам Союз, оскільки визнається іншими державами самостійним суб'єктом міжнародного права, наділений у повному обсязі міжнародною правосуб'єктністю. Така правосуб'єктність має похідний (вторинний) характер відносно первинної правосуб'єктності держав – учасниць Співтовариства. Але із зовнішньополітичної точки зору союзна правосуб'єктність надає можливість виступати одним із найвпливовіших учасників світової політики. І, звісно, що розширення європейського політичного простору, приєднання до Союзу нових членів ще більше посилює його міжнародні можливості.

Новий, більш широкий зміст, отримав і принцип права народів та націй на самовизначення, змістовно пов'язаний із принципом суверенної рівності держав у міжнародних відносинах. Зокрема, інтеграцію необхідно розглядати як одну із форм реалізації права народів на самовизначення. Варто наголосити, що поступове формування єдиного європейського політичного простору призвело не тільки до геополітичних змін у світі, але й до трансформації принципів взаємовідносин держав у міжнародній політиці. Крім того, із середини ХХ століття завдяки об'єднавчим процесам у Європі відбулись глобальні зміни і в системі світової економіки.

Ключові слова: європейська інтеграція, правова система, політична система, федералізм, міжнародні відносини, цивілізаційні цінності.

Вступ. Ідея об'єднаної Європи має тривалу історію. Так, на початку XIV століття радником короля Франції Філіпа XIII П'єром Дюбуа був розроблений проект поновлення на релігійній основі втраченої єдності європейських народів, який передбачав утворення церковного собору та арбітражного трибуналу з метою забезпечення мирного співіснування між християнськими державами та ведення спільної боротьби проти мусульман. У 1464 р. монарх Богемії Подобрад запропонував об'єднання 16 європейських королівств з метою проведення спільної військової політики у стриманні Османської імперії. Близьку за сутністю ідею висував радник Генріха IV герцог Сюллі у 1617 р., «Великий план» якого передбачав утворення федерації 15 християнських держав для підтримання стабільності на континенті та боротьби із зовнішньою загрозою. Аналогічні концепції об'єднаної християнської Європи розроблялися мислителями епохи Просвітництва – Еріком Лакруа, Вільямом Пенном, французьким абатом Сен-П'єром, авто-

ром «Проекту вічного миру в Європі» (1713 р.). У 1795 р. німецький філософ Е. Кант написав трактат з такою самою назвою. Майже усі доктрини європейського об'єднання передбачали створення окремих наддержавних інститутів (Сенату, Конгресу, арбітражу), які мали б координувати діяльність країн у зовнішніх зносинах та у військовій сфері. Концептуально пріоритетні напрямки співробітництва розроблялись в геополітичному аспекті. Саме такий підхід до об'єднавчих процесів в Європі історично залишався одним із ключових. Водночас, важливою передумовою створення єдиного військово-політичного європейського простору мислителі різних епох вбачали спільні християнські цінності народів континенту.

Отже, європейська ідентичність як фундамент міждержавного діалогу стала ідеєю єднання різних народів. В подальшому впродовж ХVIII–ХІХ століть концепції об'єднання європейських народів розроблялись французькими та германськими істориками і економістами в контексті створення

економічного союзу, ядром якого мала виступити Німеччина. У ХХ столітті виникли нові концепції європейської інтеграції – федералістська (інтегральна, політично-безпекова), комунікативна та міждержавна теорії, традиційний функціоналізм та неофункціоналізм, теорія десоверенізації та ін.

Мета дослідження. Метою статті є системне дослідження теорій європейської інтеграції та встановлення характеру їх використання в науковому дискурсі та на практиці формування і розширення єдиного європейського простору.

Методи дослідження. В основі дослідження лежать історичний, системний та міждисциплінарний підходи, за допомогою яких досягнуто означеної мети. Також використовувались такі загальнонаукові методи пізнання, як індукція та дедукція, аналіз і синтез, порівняння, узагальнення й абстрагування.

Результати. Геополітичні зміни у світі, що відбулися після закінчення Першої світової війни і призвели до втрати європейськими народами частини території, континентальної економічної кризи та посилення впливу Сполучених Штатів Америки на політичні та економічні процеси, виступили каталізатором відродження проєктів європейської інтеграції. У міжвоєнний період виникають два напрямки федералістської концепції єдиної Європи – інтегральний (А. Дандрьо, Е. Муньї, О. Марк, Д. Ружмон), сутність якого полягає в обґрунтуванні об'єктивної необхідності утворення наднаціональних європейських структур з відповідними повноваженнями національних представництв, та політично-безпековий (А. Спінеллі, Р. Арон), орієнтований на протистояння тоталітарним режимам. «Федералістська модель, – писав А. Спінеллі, – пропонує повагу до суверенітету національних держав в усіх сферах... передаючи його до європейського уряду, що перебуває під демократичним контролем Європейського Парламенту і діє згідно з європейськими законами у сфері зовнішньої політики, оборони, економіки та захисту громадянських прав. Федералістська модель пропонує справді наднаціональну державу, яка співіснує з державами-членами і використовує суверенітет у межах своєї компетенції» [1, с. 48].

Обмеження державного суверенітету європейських країн розглядалось як важливий запобіжник регіональних конфліктів. При цьому складовими елементами ефективного політичного об'єднання держав Європи вважались «спільний ринок», «митний союз» а також «захист економічно відсталих європейських регіонів». Саме така концепція єдиного європейського простору знайшла закріплення в «Меморандумі про організацію режиму федеративного європейського союзу», оприлюдненому французьким урядом у травні 1930 р.

Аналогічні ідеї продовжені в Маніфесті об'єднаної Європи, який було прийнято в Мілані

у 1943 р. на засіданні Європейського федералістського руху.

Водночас, без урахування політичного дизайну у кожній окремій державі, без консолідації національних еліт навколо ідеї європейської інтеграції, будь-які намагання окремих політиків реалізувати теоретичні напрацювання не мали перспективи.

Варто зазначити, що в історичний період між двома світовими війнами міждержавні відносини на європейському континенті слід характеризувати як нестабільні та конфліктні. Тоталітарні політичні режими в деяких державах, розширення впливу фашистської ідеології на політичні системи об'єктивно гальмували інтеграційні процеси в Європі.

Після закінчення Другої світової війни і фактичного поділу Європи між двома центрами впливу – Сполученими Штатами Америки та СРСР, стало зрозумілим, що федералістській устрій Європи не є можливим в даних історичних умовах. Федералістські концепції європейської інтеграції будувалися на утвердженні спільних цілей та потреб народів різних країн, але геополітичний розкол Європи, складні економічні умови післявоєнного періоду виступали перешкодою у створенні наднаціональних структур, які б змогли ефективно виконувати об'єднувачу функцію на континенті. Крім того, федералізація Європи не могла виникнути на підставі одноразового акту, який би передбачив нормативне закріплення політичних та економічних інтересів всіх учасників європейської спільноти, оскільки в різних державах такі інтереси мали інколи протилежний характер. Тому об'єднання стає можливим лише в разі поетапного вирішення загально-континентальних політичних та економічних проблем. Саме таку позицію відстоював теоретик європейського інтеграційного процесу Жан Монне. На його переконання федералізація Європи має стати завершальною стадією об'єднання: «Я завжди підтримував позицію, що політичний союз у Європі має формуватися, як і економічна інтеграція, крок за кроком. Одного дня цей процес призведе нас до Європейської федерації» [2].

Інший підхід до інтеграційних процесів в Європі розроблявся на основі теорії традиційного функціоналізму, одним із ідеологів якого був англійський соціолог Девід Мітрані. Він вважав, що необхідно враховувати реальні тенденції та потреби міжнародних відносин у міжвоєнний період. Сутність концепції полягала в «попередженні політичних розбіжностей шляхом поширення мережі міжнародних агентств, націлених на інтеграцію життєвих інтересів усіх націй» [3]. Тобто, спочатку необхідно створити умови для узгодження інтересів всіх учасників об'єднання, при цьому не допускаючи жодних примусово-силових засобів інтеграції, яка має відбуватися еволюційним шляхом. Перший

крок – визначення спільних актуальних проблем, які необхідно вирішити для забезпечення економічного та соціального добробуту. Співробітництво у соціально-економічній сфері та узгоджене ефективне управління галузями транспорту, енергетики може стати поштовхом для подальшого поглиблення інтеграції. Крім того, успіхи у розвитку спільного ринку призведуть до поступового приєднання до союзу інших європейських країн. В залежності від кількості учасників співтовариства та перспектив розширення, на наступному етапі інтеграційних процесів варто створити та нормативно врегулювати функціонування наднаціональних інститутів, які з часом будуть здійснювати загальноєвропейське управління з урахуванням особливостей та потреб кожної європейської держави. Форми наддержавних інститутів, на думку Д. Мітрані, мають визначатися природою та характером проблем, що спільно вирішуються. Вчений вважав економічне, соціальне та культурне співробітництво «позитивними» функціями, оскільки в зазначених сферах більше порозуміння у розробці спільної стратегії розвитку. Водночас, політику, право та безпеку слід відносити до «негативних» функцій, враховуючи, що саме з цих питань найчастіше виникають розбіжності і певне протистояння між різними державами [3].

На початку 1950-х років набула активного розвитку неофункціоналістська концепція політичної інтеграції, основні положення якої були розроблені американським політологом Ернестом Хаасом [4]. У подальшому ця доктрина розвивалась Філіппом Шміттером [5], Леоном Ліндбергом [6], Стюартом Шайнгольдом [7], Полом Тейлором [8].

З точки зору неофункціоналістів, економічна взаємодія є найважливішою умовою позитивного співробітництва та поступової політичної інтеграції, своєрідною протиотрутою щодо націоналізму. Регіональна інтеграція знаходиться у взаємозв'язку з політичним процесом узгодження та збалансування суспільних інтересів. Саме неофункціоналісти обґрунтовують доктрину десуверенізації держав як закономірність та результат ефективного регіонального співробітництва. Але єдиний політичний простір має утворюватися природнім шляхом, без будь-якого силового впливу. Певну лояльність до наддержавних інституцій варто інтерпретувати з точки зору економічного прагматизму. У цьому аспекті погляди неофункціоналістів наближуються до класичного федералізму. Водночас, теоретики неофункціоналізму відзначають важливу роль суб'єктів транснаціональної економіки у формуванні збалансованої регіональної континентально-європейської політики. Фактично неофункціоналізм – це теорія «синергетичної глобалізації» як у системі міжнародних відносин, так і на рівні регіональних об'єднань.

Вплив зовнішніх факторів на процеси політичної інтеграції обґрунтував Джозеф Най, який класифікував фактори, що впливають на регіональну інтеграцію на «активні» та «пасивні» [9]. Особливу увагу аналізу негативних зовнішніх факторів приділяв Ф. Шміттер, на думку якого держави – не члени регіонального об'єднання вимушені вибудовувати протекціоністську політику у взаємовідносинах з країнами співтовариства. За таких умов розширення зони вільної торгівлі гальмується. У свою чергу, це підштовхує регіональне угруповання шукати більш складні форми співробітництва та знаходити інструменти залучення нових країн до спільної зовнішньої політики [5].

Послідовник неофункціоналістів Е. Хааса та Ф. Шміттера Р. Гінсберг, розширюючи концепцію екстерналізації, стверджує: «Деякі треті країни, зацікавлені у зменшенні негативного впливу на їхню експортну економіку цього нового замкнутого торговельного блоку, будуть претендувати на членство, асоційоване членство чи просто торговельні відносини з європейським об'єднанням, побудовані на контрактній основі. Інші намагатимуться змінити дискримінаційну торгову політику Союзу. Функціональне «переливання», особливо в нові політичні сфери, такі як Єдиний європейський ринок, діятиме як стимулюючий фактор у Європі, на який орієнтуватимуться інші країни, оцінюючи вигоди та втрати від нечленства у Співтоваристві. Такі процеси поділяють зовнішнє оточення європейського об'єднання на дві групи: для першої характерне активне зовнішнє «переливання», для другої – протидія, яка включає компетентну оцінку ставлення конкретних країн – нечленів Союзу та їхніх еліт до європейської інтеграції. В цілому, ці держави не бажають брати участь й із самого початку протистоять впливові Співтовариства, що зростає, висловлюючи скептицизм щодо наднаціональних принципів і цілей» [10].

Неофункціоналістські теорії інтеграції виокремлюють такий важливий аспект пошуку балансу інтересів різних держав як економічний прагматизм. В умовах глобалізації саме економічний фактор має виступити тією «крапкою біфуркації», що об'єктивно поступово призведе до розширення єдиного політичного простору. Але цей процес може гальмуватися урядами окремих європейських країн, які, керуючись національними інтересами, будуть вишукувати певні запобіжники від «економічної експансії» Співтовариства.

Федералістські, функціоналістські та неофункціоналістські теорії європейської інтеграції (які у науковому співтоваристві вважаються класичними) мали певний вплив на формування політики поступового еволюційного зближення та конвергенції національних економік держав – засновників Європейського Союзу – Бельгії, Нідерландів, Люксембургу, Німеччини, Франції, Італії. Але процеси

розширення об'єднання вимагали більш глибокого розуміння тенденцій розвитку держав в умовах глобалізації.

Дискусія щодо розроблення ефективних механізмів європейської інтеграції призвела до виникнення нових концепцій «єдиної об'єднаної Європи», а саме: теорій «поглиблення задля розширення» та «первинного розширення», інтерговерменталістського (міжурядового) бачення інтеграційних процесів, «синхроністських» та комунікативних доктрин. Пріоритетними питаннями, навколо яких йшло обговорення перспектив європейської інтеграції, стали наступні:

- визначення політико-правових механізмів співробітництва урядів держав – членів Співтовариства;
- обґрунтування ефективних шляхів поглиблення інтеграційних процесів;
- формування критеріїв та умов прийняття нових членів і розширення Співтовариства;
- розробка нормативних процедур функціонування наддержавних інститутів;
- вирішення проблеми співвідношення «європейського суверенітету» та «національного суверенітету»;
- встановлення сфер та меж співробітництва між країнами – учасницями Союзу;
- формування парадигми безпекової та зовнішньої політики.

Так, прихильники міжурядової теорії європейської інтеграції А. Мілверд [11], Р. Дорендорф [12], Х. Валлас [13] вважали, що основою об'єднання виступає співробітництво урядів, а наддержавні інститути мають виконувати координаційну функцію і не здійснювати жодного контролю за їх діяльністю. С. Хоффман наголошував на необхідності комплексного підходу до економічних та політичних сфер співробітництва. При цьому він вважав, що економічна взаємодія держав формуватиметься з урахуванням інтересів кожного члена Співтовариства. При цьому економічний ефект від об'єднання легко піддається математичному аналізу, оскільки структура економіки та вектори зовнішньої торгівлі кожної європейської держави є зрозумілими. У свою чергу, політична інтеграція стикається з проблемами «маятникової» зміни партійно-політичних груп в урядах країн. Тому політичне об'єднання варто розглядати як помірковане пристосування до зовнішніх викликів, і лише з питань, які не викликають суттєвих принципів розбіжностей. Метою регіональної інтеграції для кожної держави виступає зміцнення власної національної державності [14]. Аналогічну позицію займав прихильник ліберального міжурядового підходу А. Моравчик, який наголошував на домінуванні міжурядового співробітництва в питаннях регіональної європейської інтеграції. Саме внутрішньополітичні сили визначають «межу

об'єднання» та впливають на політику щодо розширення повноважень наднаціональних координуючих структур [15]. Отже, помірковане ставлення до можливостей створення єдиного європейського політичного простору є характерною ознакою зазначеної теорії. При цьому безпековий та зовнішньополітичний фактори ретельно не досліджувались, акценти розставлялись більше у внутрішньополітичній та економічній сферах.

Розробник комунікативної теорії інтеграції американський політолог Карл Дойч навпаки проголошував основною метою об'єднання європейських народів забезпечення миру і стабільності. На його переконання політична інтеграція має відбуватися навколо саме безпекових питань. Підтримуючи кантівську ідею «вічного миру» між демократичними режимами, він вважав, що за умов політичної інтеграції, буде забезпечене мирне співіснування європейських народів. Окрім того, незворотними стануть процеси демократизації європейських держав. Поступове приєднання народів до єдиної спільноти призведе до утворення «плюралістичного співтовариства безпеки», характерними ознаками якого є висока ступінь взаємодії між людьми (на національному рівні) та взаємозалежність між національними урядами (на міжнародному рівні). Стабільність такого комунітарного об'єднання визначатиметься інтенсивністю комунікацій, як між його учасниками, так і між самою європейською спільнотою та зовнішнім світом. Продовженням безпекової комунікативної політики виступає економічна конвергенція. Розширення об'єднання має об'єктивні причини, оскільки держави – не члени вимушені адаптуватись до нових реалій посилення «комунікативної спільноти». А найкращий спосіб адаптації – приєднання до ефективно функціонуючої системи [16].

У комунікативній теорії виділяють два підходи до розуміння інтеграційних процесів – плюралістично-безпековий та об'єднано-безпековий. Перша концепція передбачає утворення союзу держав на основі співробітництва урядів, але без обмеження суверенітету учасників об'єднання. Цей шлях визначають як найпростіший у досягненні мети утворення єдиної європейської спільноти, але найменш ефективний. Відсутність наднаціональних координуючих органів об'єктивно призводить до нестабільності такої моделі співробітництва. При розгляді проблем спільної безпеки можуть виникати протиріччя у розумінні певних питань, і уряди країн, керуючись більше національними інтересами, не завжди знайдуть збалансоване рішення.

«Об'єднане співтовариство безпеки» є союзом найвищого політичного рівня, який передбачає функціонування самостійних, незалежних від урядів держав, політичних інститутів. Таке об'єднання варто вважати міжнародною федерацією. Лише

подібна модель інтеграції європейських держав здатна забезпечити безпеку та мир на континенті. При цьому функціональне співробітництво невійськового характеру спочатку виступає додатковим фактором єднання, але з часом відіграє не менш важливу роль у поглибленні інтеграційних процесів. Як наслідок, – десуверенізація і формування союзного суб'єкта міжнародного права.

Проблематика десуверенізації держав-учасниць європейського об'єднання досліджувалась французьким економістом Андре Маршалем. На його переконання, створення життєздатної моделі європейського Співтовариства можливе лише за умови приблизно однакового економічного та політичного потенціалу країн-членів. В іншому випадку, у разі значного економічного відставання одних держав від інших виникає конфлікт інтересів, який призводить до деструктивних тенденцій у Союзі. Державам-кандидатам на вступ до Співтовариства варто пройти «перехідний період» підготовки до приєднання, за допомогою «лідерів Союзу» підвищити темпи економічного розвитку з метою досягнення визначених стандартів. Тобто розширення об'єднання не може відбуватись повільно лише за бажанням окремих держав приєднатись до Союзу. Але виконання державами-кандидатами певних економічних умов сприятиме розширенню європейського Співтовариства. А. Маршалль вважав, що з метою посилення впливу на світову економіку варто створити наднаціональний центр управління справами об'єднання та обмежити суверенітет держав-учасниць [17].

При всій різноманітності підходів до європейської інтеграції представників неофункціоналізму та комунікативної теорії, їх зближує однакове трактування гальмуючих факторів інтеграції, а також результату об'єднання країн.

Висновки. Аналізуючи доктрини створення єдиного європейського простору в історичному розвитку, варто наголосити на їх основних суттєвих аспектах.

По-перше, в усіх теоріях об'єднання Європи наголошується на спільних цивілізаційних цінностях європейських народів, які мають виступати умовою та фундаментом поступових інтеграційних процесів.

По-друге, мислителі різних епох звертають увагу на процеси поширення на континенті романо-германської правової системи, що у значній мірі спрощує діалог націй в питаннях визначення політико-правових механізмів поглиблення співробітництва та розробки стандартів функціонування наддержавних інститутів.

По-третє, важливим фактором об'єднання європейських народів виступає необхідність забезпечення безпеки та недопущення у майбутньому будь-яких військових протистоянь в Європі.

По-четверте, економічне співробітництво розглядається як матеріальна основа ефективної єдиної безпекової та зовнішньої політики.

По-п'яте, результатом інтеграційних процесів має стати утворення нового актора в системі міжнародних відносин – Союзу держав, який виступає в інтересах усіх своїх учасників. Формування нового суб'єкта міжнародного права передбачає часткове обмеження суверенітету держав-членів Співтовариства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Spinelli A. Vers l'Union européenne . Six Conference Jean Monnet, 13 juin 1983. *Institute European*. 1983. 162 p.
2. Monnet J. *Memoirs*. London. 1978. 544 p.
3. Mitrany D. *Working Peace System an Argument for the Functional Development of International Organization*. London. 1995. 362 p.
4. Haas E. *Limits and Problems of European Integration*. The Hague.1963.144 p.
5. Schmitter P. *Revised Theory of Regional Integration*. Cambridge. 1971. 243 p.
6. Lindberg L. *Europe's would be Polity*. N.J. 1970. 314 p.
7. Scheingold S. *Law and Politics in Western European Integration*. Ann Arbor. 1963. 428 p.
8. Taylor P. *International Organization in the Modern World: The Regional and the Global Process*. London. 1993. 262 p.
9. Nye J. *Peace in Parts: Integration and Conflict in Regional Organization*. Boston. 1971. 316 p.
10. Gingsberg J. *Finish Defense Policy and European Integration*. London. 1992. 234 h.
11. Milward A. *The Frontier of National Sovereignty: history and Theory 1945-1992*. London. 1993. 234 p.
12. Dahrendorf R. *Whose Europe? Competing Vision for 1992*. London. 1989. 106 p.
13. Wallace H. *Policy Making in the European Communities*. Chishester.1983. 451 p.
14. Hoffmann S. *After the Cold War: International Institutions and State Strategies in Europe, 1989-1991*. Harvard University.1993. 481 p.
15. Moravcsik A. *Déjà vu All Over Again*. Newsweek. 2006. May 22. P 26.
16. Doucet D. *L'elargissement de l'Europe: un risqué pour le Sud*. Paris. 2001. 283 p.
17. Marchal A. *L'Europe solidaire*. Paris. 1970. Vol. 2.

REFERENCES:

1. Spinelli A. (1983). *Vers l'Union européenne . Six Conference Jean Monnet, 13 juin 1983. Institute European*. 162 p. [Français]
2. Monnet J. (1978). *Memoirs*. London. 544 p. [Français]
3. Mitrany D. (1995). *Working Peace System An Argument for the Functional Development of International Organization*. London. 362 p. [English]
4. Haas E.(1963). *Limits and Problems of European Integration*. The Hague.144 p.[English]
5. Schmitter P. (1971). *Revised Theory of Regional Integration*. Cambridge. 243 p.[English]

6. Lindberg L. (1970). Europe's would be Polity. N.J. 314 p.[English]
7. Scheingold S. (1963), Law and Politics in Western European Integration. Ann Arbor. 428 p.[English]
8. Taylor P. (1993). International Organization in the Modern World: The Regional and the Global Process. London. 262 p.[English]
9. Nye J. (1971). Peace in Parts: Integration and Conflict in Regional Organization. Boston. 316 p.[English]
10. Gingsberg J. (1992), Finish Defense Policy and European Integration. London. 234 p.[English]
11. Milward A. (1993). The Frontier of National Sovereignty: history and Theory 1945-1992. London. 234 p.[English]
12. Dahrendorf R. (1989). Whose Europe? Competing Vision for 1992. London. 106 p. [English]
13. Wallace H. (1983). Policy Making in the European Communities. Chishester. 451 p. [English]
14. Hoffmann S. (1993). After the Cold War: International Institutions and State Strategies in Europe, 1989-1991. Harvard University. 481 p. [English]
15. Moravcsik A. (2006). Déjà vu All Over Again. Newsweek. May 22. P. 26.[Français]/
16. Doucet D. (2001). L'élargissement de l'Europe: un risqué pour le Sud. Paris. 283 p. [Français]
17. Marchal A. L'Europe solidaire. Paris. 1970. Vol. 2. [Français]

Political-Legal Theories of European Integration: a systemic analysis

Skryl Serhii Anatoliyovych

Candidate of Legal Sciences,
Associate Professor,
Head of the Department of State
and Legal Disciplines
Odesa State University of Internal Affairs
Uspenska str., 1, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0001-8850-0883

The relevance of the research theme is determined by the necessity for a comprehensive analysis of the concepts of European integration, considering the peculiarities of unifying processes at various stages of forming a unified continental community. In the 20th and 21st centuries, the consolidation of states into various unions to enhance each participant's strength within the union and to address common tasks has taken on distinctive features. Geopolitical challenges arising from world wars, intensified economic rivalries among states, and the shaping of a global religious map have become objective factors of a new paradigm of coexistence among countries. In some regions, state cooperation has mainly an economic character, but the most relevant theme, particularly in Europe, has become the complex unification of states, both at the economic and security levels, as well as in foreign policy. The modern unified European political space should be viewed in the context of realizing the doctrine of a civilization union, based on shared Christian values, geopolitical interests, and economic integration. At the same time, the creation of a politically and economically powerful regional union of states has led to a shift in the paradigm of international relations based on the fundamental principles of the United Nations. Specifically, the principle of sovereign equality of states has gained additional impetus. This refers to a broader interpretation of sovereignty, extending this concept to a group of states united within a legally established Union. The Union itself becomes sovereign, recognized by other states as an independent subject of international law endowed with full international legal personality. Such legal personality is derivative (secondary) in relation to the primary legal personality of the member states of the Community. However, from a foreign policy perspective, the union's legal personality provides the opportunity to be one of the most influential participants in global politics. And, of course, the expansion of the European political space and the accession of new members to the Union further enhance its international capabilities. The principle of the right to self-determination of peoples and nations has also gained a new, broader content, closely linked to the principle of sovereign equality of states in international relations. In particular, integration should be considered as one form of realizing the right to self-determination of peoples. It is worth emphasizing that the gradual formation of a unified European political space has led to not only geopolitical changes in the world but also to transformations in the principles of state interactions in international politics. Furthermore, starting from the mid-20th century, due to the integrating processes in Europe, significant changes have occurred in the global economic system.

Key words: European integration, legal system, political system, federalism, international relations, civilization values.